

Bir Osmanlı subayının gözünden savaş ve esaret

Serkan Erdal ve Hasan Demirci'nin ortak çalışması 'Bir Osmanlı Subayının Esaret Günlükleri' Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde 'mülazım-ı evvel' rütbesiyle görev yapmış ve Ruslara esir düşmüş Hüseyin Hamit Efendi'nin günlüklerinden oluşuyor.

BEYZA ERTEM

Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde görev yapmış, Ruslara esir düşmüş ve firar etmiş bir üsteğmen olan Hüseyin Hamit'in iki defterden oluşan günlükleri, Serkan Erdal ve Hasan Demirci'nin çalışmasının ürünü olarak elimizde... 'Bir Osmanlı Subayının Esaret Günlükleri' adlı kitap, 'Mülazım-ı Evvel Hüseyin Hamit Efendi Kimdir?' başlıklı bölümüyle Hüseyin Hamit Efendi'yi okurla tanıştıranak söze koyuluyor... **Eyüp doğumlu Hüseyin Hamit, harbe katılmadan önce Uşak Düyun-ı Umumiye Memuru olarak çalışmış. Savaşa Kafkas Cephesi'nde Onuncu Kolordu'ya bağlı 101'inci Alay'da 'mülazım-ı evvel', yani bugünkü deyişle 'üsteğmen' olarak katılmış. Kendi günlüklerine göre 1916 yılında, Kızılay Arşivi'ne göre ise 1917 yılında esir düşmüş olan asker, 1918 yılının nisan ayında birkaç arkadaşıyla beraber firar ederek Türkiye'ye dönmüş.**

FIRARIN ÖYKÜSÜ

Günlüklerin edebi tür olarak kabul edilip edilemeyeceği, tarihi belge niteliği taşıyıp taşımadıkları hâlâ tartışılmakta. Özel değerlendirmeler yer alıyor olsa da yaşananlar tazeyken kaydedildikleri için günlükler dikkate değer kaynaklardır, Osmanlı subaylarından günümüze ulaşmış günlükler ise dönemi aktörlerinin ağzından tanımak açısından bilhassa değerlidir.

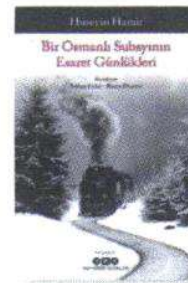
Hüseyin Hamit Efendi'nin günlükleri iki defterden oluşuyor. Bu elyazması defterler incelenirken belli başlı zorluklarla karşılaşmış. Serkan Erdal ve Hasan Demirci'nin hazırladığı önsözde, bu zorluklardan detaylı bir şekilde bahsediliyor. Kitap, 'Esaret' ve 'Anavatana Dönüş' başlıklı iki bölüme ayrılmış. Bölümler, üsteğmenin tuttuğu iki defteri temsil ediyor. 'Esaret', 14 Mart 1916-13 Mart 1917 tarihleri arasında kapsıyor ve üsteğmenin Nikolsk kasabasına gi-

dişiyle burada yaşadıkları hakkında bilgiler içeriyor. 'Anavatana Dönüş', 12 Nisan 1918-19 Şubat 1919 tarihleri arasında, üsteğmenin birkaç arkadaşıyla birlikte firar edişini ve önce İstanbul'a, sonra Uşak'a uzanan yolculuğunu anlatıyor.

HARP, AÇLIK, TABİAT...

"Bu 332 senesi bana öyle şeyler öğretti, öyle vukuat gösterdi ki müddet-i ömrümde bu bir sene zarfında gördüğüm, öğrendiğim, bildiğim şeyleri ne öğrenebilirdim, ne görebilirdim" diyor Hüseyin Hamit Efendi. Harp, açlık, insanların düştüğü durumlar, tabiat ve şehir manzaraları, hepsini yazmış... Bu sayfalarda dikkat çeken özellik, Hüseyin Hamit Efendi'nin her günü benzer şekilde değerlendirmesi. Önce havanın o gün nasıl seyrettiğinden bahseden üsteğmen, ne yediklerini, ne havadisler aldıklarını, neler yaşadıklarını kaydediyor. Ayrıca bir Türk'ün farklı bir coğrafyaya nasıl baktığını gördüğümüz satırlar da mevcut: "Mektep binaları gayet güzel. İnsan bu hal karşısında ah etmeden, içini çekmeden duramıyor. Çocukların sabahları kitapları koltuklarında, ta beş yaşından on beş, yirmi yaşlarına kadar vazifelerine koşmaları hakikaten gıpta ve görülmeye layık bir manzaradır."

'Bir Osmanlı Subayının Esaret Günlükleri' insanlık tarihinin en yıkıcı savaşlarından olan Birinci Dünya Savaşı'na bir üsteğmenin kaydettiği sayfaların arasından, bugün, üzerinden neredeyse 100 yıl geçmişken harbe yeniden bakmamıza imkân sağlıyor. Üstelik, firari bir esirin gözleriyle...

BİR OSMANLI SUBAYININ ESARET GÜNLÜKLERİ

Hüseyin Hamit
Hazırlayan: Serkan Erdal,
Hasan Demirci
Yapı Kredi Yayınları, 2020
248 sayfa, 26 TL